

ĐỘC ĐÁO kiến trúc Đà Lạt

Đà Lạt - thành phố du lịch nổi tiếng, với khí hậu quanh năm mát mẻ, con người hiền hòa, mến khách. Đà Lạt đang lưu giữ hàng ngàn biệt thự cổ, ẩn mình giữa đại ngàn thông xanh, luôn làm ngất ngây người dân và du khách thập phương. Tất cả là bởi, kiến trúc Đà Lạt mang đậm phong cách châu Âu thế kỷ XIX, là sự hoài niệm của người Pháp ở Đông Dương.

Tôi yêu Đà Lạt qua sách báo, phim ảnh, âm nhạc từ nhỏ. Đà Lạt "Thành phố trong rừng, rừng trong thành phố" đẹp và thơ mộng đến nao lòng. Đà Lạt như "Mảnh châu Âu" mà tạo hóa ban tặng cho Việt Nam. Vì vậy, năm 1984 tôi chuyển hẳn vào Đà Lạt sinh sống và lập nghiệp. Được ở một phần biệt thự 12 Nguyễn Du, thật hạnh phúc và tiện ích. Biệt thự hai tầng này, tường xây gạch rất dày, bốn mái lợp ngói, có ba lò sưởi, sàn và trần nhà làm bằng gỗ, cửa chính và tám cửa sổ (trong kính ngoài chớp) tạo sự mát mẻ khi trời nắng, ấm áp khi trời lạnh, có ban công nhìn ra rừng thông tuyệt đẹp. Đọc hai bên đường Nguyễn Du, Quang Trung, Phan Chu Trinh, Hùng Vương, Trần Hưng Đạo, Trần Phú, Hoàng Văn Thụ, Huỳnh Thúc Kháng, Lê Lai... còn có hàng ngàn biệt thự cổ khác, tuyệt mỹ hơn nhiều. Ban đầu, tôi ngỡ rằng Đà Lạt được xây dựng từ một "Cuộc thi kiến trúc châu Âu". Bởi, hơn 2.000 biệt thự cổ (không thấy hai biệt thự giống hệt nhau), như 2.000 bông hoa khác nhau nở giữa rừng thông Đà Lạt. Tim hiểu kỹ hơn mới biết, khi người Pháp sang Việt Nam, họ mang theo "Bản vẽ nhà mình" xây trên đất Đà Lạt, để đỡ nhớ quê hương. Đây là sự hoài niệm đáng trân trọng. Theo giới chuyên môn, kiến trúc Đà Lạt ảnh hưởng đậm nét kiến trúc châu Âu thế kỷ XIX. Hệ thống biệt thự Đà Lạt, được xem là linh hồn làm nên nhan sắc Đà Lạt. Với khí hậu ôn đới, từng biệt thự thường cải tiến chút ít từ mái nhà, ống khói, ban công cho phù hợp với Đà Lạt sáu tháng mưa, sáu tháng nắng. Loạt biệt

Đình I Đà Lạt

thự đầu tiên (đầu thế kỷ XX) chủ yếu là nhà gỗ lợp ngói hoặc tôn, thường giữ nguyên kiến trúc nơi cổ quốc. Nếu có thay đổi, chỉ là số ít khung sườn bằng gỗ tốt xây chèn gạch, sàn và trần nhà bằng gỗ ghép rất khéo, đó là kiến trúc Bắc Pháp. Phổ biến là các biệt thự quanh Viện Pasteur, đường Trần Hưng Đạo, Huỳnh Thúc Kháng, Lê Lai... Thời gian đầu, xi măng chưa được mang lên Đà Lạt, nên việc xây nhà toàn bằng gạch với vôi tôi, trộn nhốt từ lá cây giã ra. Tường gạch xây chèn khung gỗ vẫn tốt, không nứt nẻ, mặc dù đã gần 100 năm. Ở độ cao 1.500m Đà Lạt ít có mối mọt, nếu thanh gỗ nào mục thì thay thanh đó, mà tường không nứt đổ. Giai đoạn 1900 - 1954, ở Đà Lạt gỗ nhiều, thép ít (thép phải nhập từ Pháp sang và đưa từ Sài Gòn lên), nên ít dùng thép trong xây cất nhà cửa. Người Pháp quy hoạch Đà Lạt là Trung tâm nghỉ dưỡng châu Á, nên cần xây dựng thật đẹp, thơ mộng, thân thiện với môi

trường. Do vậy, mật độ xây dựng các biệt thự phải xa nhau từ 50 đến 100m (thậm chí xa hơn), mỗi biệt thự đều có vườn hoa, tầm nhìn đẹp và thông thoáng. Hệ thống biệt thự Đà Lạt phân bố theo chuỗi hồ nước, suối lớn và rừng thông. Chỉ được xây biệt thự không quá ba tầng, phải có ít nhất hai mái (nhiều mái càng đẹp), rất hài hòa với dáng thông cao gầy. Không được làm nhà mái bằng (dạng nhà hộp), trừ khu trung tâm do hiếm đất. Vì làm nhà cao tầng, sẽ phá vỡ cảnh quan và che khuất tầm nhìn thẳng cảnh. Riêng hướng Tây Bắc và Bắc hồ Xuân Hương không được xây nhà, sẽ che khuất núi mẹ Lang Biang - ngọn núi cao nhất, đẹp nhất, là linh hồn của Đà Lạt. Việc xây cất mọi công trình kiến trúc, đều do Kiến trúc sư thiết kế và phê duyệt của Sở Công chánh. Người Pháp tha phương luôn nhớ về quê hương. Kiểu biệt thự hai mái, có mái nhô tròn (chật góc) là của miền Trung và Bắc nước Pháp. Mái nhọn nhô cao, có cửa kính

Biệt thự 12 Lê Lai, Đà Lạt

Biệt thự 24 Trần Hưng Đạo, Đà Lạt

Dinh Bảo Đại, Đà Lạt

Đà Lạt - thành phố trong rừng

Ga Đà Lạt

lớn, đích thị của miền Nam Paris. Loại mái dài, mái ngắn dốc nhiều là vùng núi Alpes. Mái dốc, xây đá chẻ là ở vùng biển Normandie. Loại mái lợp ardoise (đá mài miếng mỏng) của miền Trung Pháp. Lò sưởi và ống khói rất đa dạng. Mái ít dốc ống khói thấp, mái dốc nhiều ống khói cao. Lò sưởi miền Bắc Pháp có từ 1- 3 ống khói tròn, trên đầu có chóp che mưa. Ống khói miền Trung và Nam Pháp cho khói tỏa ra bốn phía, có tấm che mưa phía trên. Lò sưởi trong nhà, vừa để trang trí, vừa để sưởi ấm. Chỉ cần đếm số lượng lò sưởi, cầu thang nhiều hay ít, là biết biệt thự sang trọng cỡ nào. Những người sống lâu năm ở Đà Lạt, đã quen với khí hậu lạnh. Những ai từ xứ nóng đến, thì cái lạnh vô cùng thấm thía. Phổ biến, phòng khách các biệt thự thường nối liền với phòng ăn. Nơi đây, thường có một lò sưởi, để vài khúc gỗ trang trí và đốt lửa khi trời quá lạnh. Phòng ngủ cũng có lò sưởi, không bị ngưng thở, nhờ ống khói hút khí cacbonic ra ngoài. Các biệt thự Đà

Lạt, ở cửa lớn vào nhà thường có một khoảng lõm vào, hoặc nhô ra để treo áo mưa, dù, mũ. Vườn cảnh, công ra vào, tường rào cũng được thiết kế hợp lý, để tôn thêm vẻ đẹp ngôi nhà. Từ cổng vào nhà thường trồng hoa, nên phòng khách bố trí lùi về sau, để có tầm nhìn đẹp. Các biệt thự ít đất, thường có bốn hoa đúc trước các cửa sổ, quanh chân tường nhà, tạo sự lãng mạn, tươi mát. Biệt thự có vườn rộng, có xe ô tô thường làm cổng vào, cổng ra riêng biệt, không cần quay đầu. Đặc biệt, kiến trúc các dinh thự, khách sạn lớn, nhà thờ, chùa chiền thường xây cất trên đỉnh đồi, ẩn mình giữa rừng thông, càng tăng thêm vẻ uy nghi, sang trọng. Theo Kiến trúc sư Hoàng Đạo Kính - cựu Phó Chủ tịch Hội Kiến trúc Việt Nam, ở nước ta chỉ có Huế và Đà Lạt được gọi là đô thị di sản. Riêng ở Đà Lạt, bên cạnh các công trình kiến trúc Pháp, kiến trúc Đà Lạt còn trở nên đa dạng hơn nhờ những ngôi chùa, thiền viện, biệt thự đậm nét Á Đông do người Việt thiết

kê. Dù chịu ảnh hưởng nhiều phong cách khác nhau, nhưng hầu hết các công trình nổi tiếng của Đà Lạt đều hòa hợp với thiên nhiên, tạo nét kiến trúc độc đáo và ấn tượng. Trải qua, 128 năm hình thành phát triển (kể từ ngày 21/6/1893 Yersin tìm ra Đà Lạt), thành phố này đang lưu giữ, bảo tồn và làm giàu thêm giá trị kiến trúc Đà Lạt. Từ nhiều năm nay, người Đà Lạt nhận thức rằng, nếu không còn biệt thự cổ, không còn rừng thông, sẽ không còn Đà Lạt. Đà Lạt sẽ biến mất trên bản đồ du lịch Việt Nam và thế giới.

Cùng với khí hậu, thắng cảnh và hoa, kiến trúc Đà Lạt đã làm nên giá trị và "Thương hiệu Đà Lạt". Đà Lạt - Top 52 đô thị nổi tiếng thế giới, đang phấn đấu trở thành "Di sản Kiến trúc Quốc gia" và "Di sản Kiến trúc Thế giới". Hãy chung tay, bảo vệ và tôn vinh kiến trúc Đà Lạt. Đà Lạt vì cả nước, là niềm tự hào của Việt Nam!

HÀ HỮU NÉT